

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Jõustumise kp:
Avaldamismärge:

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium
otsus
algtekst
21.04.2014
RT I, 23.04.2014, 15

Riigilõivuseaduse § 57 lõigete 1 ja 22 koostoimes lisaga 1 (1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis) põhiseaduslikkuse kontroll

Vastu võetud 21.04.2014

RIIGIKOHUS

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEEGIUM

KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Kohtuasja number	3-4-1-8-14
Otsuse kuupäev	21. aprill 2014
Kohtukoosseis	Eesistuja Priit Pikamäe, liikmed Hannes Kiris, Indrek Koolmeister, Lea Laarmaa, Jaak Luik
Kohtuasi	Riigilõivuseaduse § 57 lõigete 1 ja 22 koostoimes lisaga 1 (1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis) põhiseaduslikkuse kontroll osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 31 955 euro 82 sendi kuni 38 346 eurot 98 senti tuli apellatsioonkaebuselt tasuda riigilõivu 3515 eurot 14 senti
Menetluse alus	Tallinna Ringkonnakohtu 10. märtsi 2014. aasta määrus tsiviilasjas nr 2-09-60039
Asja läbivaatamine	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

Tunnistada, et riigilõivuseaduse (RT I 2010, 21, 107; RT I, 25.06.2012, 3) § 57 lõiked 1 ja 22 koosmõjus lisaga 1 alates 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis olid põhiseadusega vastuolus osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 31 955 euro 82 sendi kuni 38 346 eurot 98 senti tuli apellatsioonkaebuselt tasuda riigilõivu 3515 eurot 14 senti.

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Aime Ploom (hageja) esitas 16. novembril 2009 Harju Maakohtule hagi Maris Alasi-Ojaveere, Valmar Moritza, Tanel Moritza, Milvi Linroosi, Katrin-Annika Poelli, Guido Laini, Greta Puhmi, Annleena Reieri, Bernhard Lõhmuspõu, Marit Mangussoni, Tiit Akmaeli, Monika Ashbrooke'i, Jüri Kelleri, Galina Lapukhina, Lembit Noore, Liia Algvere, Andres Algvere, Aado Algvere, Maria Brigitta Jesse ja Olga Tenno (kostjad) vastu, milles palus tuvastada lepingute tühisus ja kustutada ebaõiged kanded kinnistusraamatust. Hagi hind kõigi hageja vaidlustatud korteriomandite koguväärtusena oli 5 800 000 krooni.

2. Kostjad hagi ei tunnistanud ja palusid jätta see rahuldamata.

3. Harju Maakohtu rahuldab 13. jaanuari 2012. a otsusega hagi Maris Alasi-Ojaveere, Greta Puhmi, Annleena Reieri, Bernhard Lõhmuspõu, Liia Algvere, Andres Algvere, Aado Algvere, Tanel Moritza ja Valmar Moritza vastu.

4. Kostjad Valmar Moritz ja Tanel Moritz esitasid maakohtu otsuse peale 15. veebruaril 2012 apellatsioonkaebuse. Apellatsioonkaebuse hind oli 34 311 eurot ja 1 sent. 7. mail 2012 tasus V. Moritz kaebuse esitamisel riigilõivu 3515 eurot ja 14 senti.

5. Apellandid esitasid apellatsioonimenetluse ajal, 21. novembril 2012 Tallinna Ringkonnakohtule taotluse jätta põhiseadusvastasuse tõttu kohaldamata riigilõivuseaduse (RLS) § 57 lg-d 1 ja 22 koostoimes lisaga 1 osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 31 955 euro 82 senti kuni 38 346 eurot 98 senti tuli apellatsioonkaebuse esitamisel tasuda riigilõivu 3515 eurot 14 senti. Apellandid taotlesid, et põhiseaduspäraseks riigilõivuks määrataks sama nõudesumma kohta alates 1. juunist 2012 kehtestatud riigilõivu määr 1000 eurot ja et neile tagastataks riigilõivu enamtasutud osa 2515 eurot 14 senti.

RINGKONNAKOHTU MÄÄRUS

6. Tallinna Ringkonnakohus tunnistas 10. märtsi 2014. a määrusega tsiviilasjas nr 2-09-60039 mainitud riigilõivuseaduse sätted apellatsioonkaebuse osas põhiseadusega (PS) vastuolus olevaks ja jättis need kohaldamata. Kohus rahuldab taotluse tagastada V. Moritzale enamtasutud riigilõiv 2515 eurot 14 senti. Kohus leidis, et apellandi tasutud riigilõiv on ebarproportsionaalne menetlusökoonomia eesmärgi ja kohtusse pöördumise õiguse suhtes.

MENETLUSOSALISTE ARVAMUSED

7. **Riigikoguo**n seisukohal, et enne 30. juunit 2012 kehtinud riigilõivud kohtumenetluses olid ebarproportsionaalsed ja tuleb seetõttu põhiseaduse vastaseks tunnistada.

8. **Kostjad** Tanel Moritz, Valmar Moritz, Andres Algvere, Aado Algvere, Liia Algvere, Bernhard Lõhmuspuu, Greta Puhm ja Liis Reier (Annleena Reieri pärija) leiavad, et vaidlustatud riigilõivu määr on põhiseadusega vastuolus, mida kinnitab ka Riigikohtu praktika.

9. **Hageja** Aime Ploom leiab, et vaidlustatud riigilõivuseaduse sätted on põhiseadusega vastuolus.

10. **Õiguskantsleri** arvates oli RLS § 57 lg-te 1 ja 22 ning lisa 1 koostoime regulatsioon praeguses asjas asjassepuutuvate riigilõivumäärade osas vastuolus PS § 24 lg-ga 5 ja §-ga 11.

11. **Justiitsministri** hinnangul on vaidlustatud riigilõivuseaduse sätted põhiseadusega kooskõlas.

PÕHISEADUSEGA VASTUOLUS OLEVAKS TUNNISTATUD SÄTTED

12. Riigilõivuseaduse (RT I 2010, 21, 107; RT I, 25.06.2012, 3) § 57 „Hagiavalduse, avalduse ja kaebuse läbivaatamine”

„(1) Hagiavalduse esitamisel tasutakse riigilõivu lähtuvalt hagihinnast käesoleva seaduse lisa 1 järgi või kindla summana.”

„(22) Tsiviilasjas tehtud maakohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse esitamisel tasutakse riigilõivu sama palju, kui tuleb tasuda hagi või muu avalduse esialgsel esitamisel maakohtule, arvestades apellatsioonkaebuse ulatust.”

13. Lisa 1 riigilõivuseaduse juurde „Riigilõivu täismäärad avalduse esitamise eest tsiviilkohtumenetluses” (1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012)

Tsiviilasja hind kuni, k.a	Riigilõivu täismäär
31 955,82	3 195,58
38 346,98	3 515,14

KOLLEEGIUMI SEISUKOHT

14. Säte, mille põhiseaduspärasust Riigikohus hindab, peab olema vaidluse lahendamisel asjassepuutuv (põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse (PSJKS) § 14 lg 2).

15. Tallinna Ringkonnakohus tunnistas RLS § 57 lg-d 1 ja 22 koostoimes lisaga 1 põhiseadusega vastuolus olevaks ja jättis kohaldamata. Kuna ringkonnakohus menetles apellatsioonkaebust hinnaga 34 311 eurot ja 1 sent, mille esitamisel tulenes RLS § 57 lg-st 1 ja 22 koostoimes lisaga 1 kohustus tasuda riigilõivu 3515 eurot ja 14 senti, oleks ringkonnakohus pidanud vaidlusaluste sätete põhiseaduspärasuse korral tegema teistsuguse otsustuse (vt ka Riigikohtu üldkogu 28. oktoobri 2002. a otsus asjas nr 3-4-1-5-02, p 15). RLS § 57 lg-d 1 ja 22 koostoimes lisaga 1 takistasid kohtul määramast tema hinnangul menetlusökoonomia eesmärgi ja kohtusse pöördumise õiguse suhtes proportsionaalset riigilõivu kooskõlas põhiseadusega. Sätted olid seega otsustava tähtsusega. Kolleegium leiab seetõttu, et kostjate apellatsioonkaebuse lahendamise ajal Tallinna Ringkonnakohtus olid RLS § 57 lg-d 1 ja 22 koosmõjus lisaga 1 alates 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis asjassepuutuvad sätted osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 31 955 euro 82 senti kuni 38 346 eurot 98 senti tuli apellatsioonkaebuse esitamisel tasuda riigilõivu 3515 eurot 14 senti.

16. Põhiõiguse riive on selle kaitseala iga ebasoodus mõjutamine (vt alates Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 6. märtsi 2002. a otsusest asjas nr 3-4-1-1-02, p 12). Apellatsioonkaebuselt riigilõivu tasumise nõue ja selle määr riivavad eeskätt PS § 15 lg 1 esimeses lauses tagatud igäuhe põhiõigust pöörduda oma õiguste rikkumise korral kohtu poole (vt Riigikohtu 4. novembri 2013. a otsus põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 3-4-1-28-13, p 17). Samuti riivab see PS § 14 ja § 15 lg 1 koostoimes tagatud üldist põhiõigust tõhusale õiguskaitsele ja ausale õigusemõistmisele (vt alates Riigikohtu põhiseaduslikkuse

järelevalve kolleegiumi 17. juuli 2009. a otsusest kohtuasjas nr 3-4-1-6-09, p-d 15, 20 ja 22) ning PS § 24 lg-ga 5 tagatud edasikaebeõigust. Ülemäärase riigilõivu tasumise kohustus riivab ka PS §-s 32 tagatud omandipõhiõigust (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 12. septembri 2013. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-26-13, p 18).

17.Riigikohus on tunnistanud 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis RLS § 57 lg 1 ja lisa 1 põhiseadusega vastuolus olevaks osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 31 955 euro 82 senti kuni 38 346 eurot 98 senti tuli hagi esitamisel tasuda riigilõivu 3515 eurot ja 14 senti (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 14. jaanuari 2014. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-53-13). Riigikohus on samas redaktsioonis RLS § 57 lg-d 1 ja 22 koostoimes lisaga 1 tunnistanud põhiseadusega vastuolus olevaks osas, milles tuli apellatsioonkaebuse esitamisel tasuda riigilõivu 3195 eurot ja 58 senti (vt Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 11. aprilli 2013. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-31-12). Eeltoodu alusel on Riigikohus tunnistanud vaidlusaluse riigilõivu määra 3515 euro ja 14 sendiga võrreldes hagiavalduselt sama suure ja apellatsioonkaebuselt ka väiksema riigilõivu tasumise kohustuse ebaproportsionaalseks abinõuks menetlusökonoomia ja õigusemõistmise kulude kandmises osalemise legitiimsete eesmärkide tagamisel (vt ka Riigikohtu üldkogu 12. aprilli 2011. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-62-10, p-d 44 ja 45; Riigikohtu üldkogu 6. märtsi 2012. a otsus kohtuasjas nr 3-2-1-67-11, p-d 27–28). Tulenevalt PS §-s 14 ja § 15 lg-s 1 ning § 24 lg-s 5 tagatud põhiõiguste ebaproportsionaalse riive kindlakstegemisest ei pea kolleegium vajalikuks käsitleda võimalikku omandipõhiõiguse rikkumist (vt ka Riigikohtu üldkogu 12. aprilli 2011. a otsus tsiviilasjas nr 3-2-1-62-10, p 50; Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 7. veebruari 2014. a otsus kohtuasjas nr 3-4-1-38-13, p 33).

18.Kolleegium jääb Riigikohtu senises praktikas kujundatud kaalutluste juurde ja tunnistab PSJKS § 15 lg 1 p-st 5 juhindudes, et RLS (RT I 2010, 21, 107; RT I, 25.06.2012, 3) § 57 lg-d 1 ja 22 koosmõjus lisaga 1 alates 1. jaanuarist 2011 kuni 30. juunini 2012 kehtinud redaktsioonis olid põhiseadusega vastuolus osas, milles tsiviilasjas hinnaga üle 31 955 euro 82 senti kuni 38 346 eurot 98 senti tuli apellatsioonkaebuse esitamisel tasuda riigilõivu 3515 eurot 14 senti.

Priit Pikamäe, Hannes Kiris, Indrek Koolmeister, Lea Laarmaa, Jaak Luik